

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

Izveštaj posmatrača o izborima za članove Visokog saveta sudstva iz reda sudija Republike Srbije

---

Beograd, jul 2021. godine

Autori:

Dina Dobrković i Ivana Ramadanović Vainomaa, Misija OEBS u Srbiji

**Momčilo Živadinović, Milan Filipović i Katarina Golubović, Komitet pravnika za ljudska prava
(YUCOM)**

Sadržaj

REZIME.....	4
UVODNE NAPOMENE	5
METODOLOGIJA	5
Kodeks ponašanja	6
Posmatranje izbora.....	6
Intervjui.....	6
Izveštavanje.....	6
MEĐUNARODNI I REGIONALNI STANDARDI I PRIMERI DOBRE PRAKSE	7
Uvod.....	7
Međunarodni i regionalni primeri dobre prakse za savete sudstva.....	7
Izbori za članove sudskih i tužilačkih saveta iz redova sudija i tužilaca	9
PRAVNI OKVIR KOJI REGULIŠE IZBOR ČLANOVA VISOKOG SAVETA SUDSTVA (VSS) REPUBLIKE SRBIJE.....	9
Ustavni i zakonski okvir	9
Izborni postupak.....	9
Postupak sticanja statusa kandidata	10
Kampanja	11
Izborni dan	11
Postupak po pravnim lekovima.....	12
Posmatranje izbora.....	12
Izbor izbornih članova VSS od strane Narodne skupštine Srbije	12
IZBORI ZA VSS 2020. GODINE	13
Intervju.....	13
Postupak sticanja statusa kandidata	13
Kampanja	14
Rad izborne komisije i prigovori	15
Izborni dan	15
Opšti utisci birača	17
Medijska pokrivenost.....	17
ČINJENICE I BROJKE: IZBORI ZA VSS	18
PREPORUKE	20
ZAKLJUČAK	22

REZIME

Ovaj izveštaj nastao je kao rezultat napora Misije OEBS-a u Srbiji (u daljem tekstu: Misija OEBS-a) usmerenih na posmatranje postupka izbora članova Visokog saveta sudstva (VSS) iz reda sudija koji su sprovedeni u periodu od oktobra do decembra 2020. godine. Domaća nevladina organizacija YUCOM bila je partner u realizaciji ovog procesa.

Aktivnosti su obuhvatile posmatranje postupka predlaganja kandidata u odabranim sudovima, samih izbora širom Srbije, analizu pravnog okvira i razgovor sa sudijama koje su učestvovala u izbornom procesu. Zbog ograničenja usled pandemije virusa COVID-19, prisustvo posmatrača bilo je smanjeno u odnosu na izbore 2015. godine.

Analiza međunarodnih standarda koji uređuju sudske i tužilačke savete, kao i relevantnog pravnog okvira u Srbiji, predstavlja sažetak relevantnih delova prethodnog izveštaja, jer nije bilo nikakvih promena od njegovog objavljivanja.¹

S obzirom na to da praktično nijedna preporuka Misije iz Izveštaja posmatrača o izborima 2015. godine nije uzeta u obzir, veliki broj istih problema pojavio se i na izborima 2020. godine, te preporuke ostaju uglavnom iste:

- Izmeniti pravni okvir kako bi se promenio način izbora članova Visokog saveta sudstva, tako da se umanjí značaj Narodne skupštine u izbornom postupku i da se omogući da Savet radi oslobođeni od neprimerenog spoljnog uticaja;
- Izmeniti pravni okvir kako bi postupak sticanja statusa kandidata bio jasnije regulisan;
- Dodatno unaprediti pravni okvir koji se odnosi na rešavanje sporova, uz obezbeđivanje efikasnih pravnih lekova.

Ovaj izveštaj nastao je sa ciljem da pruži informacije o tekućem procesu reforme pravosuđa u Srbiji i pruži relevantnim državnim institucijama i zainteresovanim stranama u pravosuđu objektivnu procenu i konkretne preporuke za dalje jačanje nezavisnosti, odgovornosti i efikasnosti srpskog pravosuđa.

---

¹ Detaljnu analizu međunarodnih standarda i srpskog pravnog okvira pogledajte u Izveštaju posmatrača o izborima za izborne članove Visokog saveta sudstva iz reda sudija i Državnog veća tužilaca iz reda tužilaca Republike Srbije (Izveštaj o izborima 2015. godine), koji je dostupan na <https://www.osce.org/odihr/242346>.

UVODNE NAPOMENE

Formiranje VSS i Državnog veća tužilaca (DVT) rezultat je i sastavni deo tekuće reforme pravosuđa u Srbiji.² Ustavom iz 2006. godine, ustanovljeni su VSS i DVT sa mandatom, između ostalog, da odlučuju o izboru sudija i tužilaca, njihovom premeštanju, vrednovanju njihovog rada i o njihovoj disciplinskoj odgovornosti.³

VSS čine, između ostalih, šest sudija članova koje biraju njihove kolege iz reda sudija. Zakonom o Visokom savetu sudstva utvrđeni su kriterijumi i standardi za izbor članova sudija u VSS.⁴

Ovo su treći izbori za Visoki savet sudstva prema Ustavu iz 2006. godine. Dva prethodna izborna procesa održana su 2011. i 2015. godine. Misija OEBS-a u Srbiji posmatrala je sve izbore koji su do sada održani.

U Izveštaju Evropske komisije o Srbiji za 2020. godinu ističe se sledeće: *Obim političkog uticaja na pravosuđe je kontinuiran i ozbiljan problem. Kašnjenje u usvajanju ustavnih amandmana ima posledice na usvajanje povezanog zakonodavstva u oblasti pravosuđa kako bi se zaštitila nezavisnost sudstva.* Pritisak na pravosuđe i dalje je visok. Predstavници Vlade, čak i oni na najvišem nivou, kao i poslanici, i dalje javno komentarišu tekuće istrage ili sudske postupke, kao i pojedine sudije i tužioce. Članci u tabloidima usmereni su protiv članova pravosuđa i nastoje da ih diskredituju.⁵

METODOLOGIJA

U procesu posmatranja izbora za članove VSS, Misija OEBS-a je primenila metodologiju koja je osmišljena za potrebe prethodnih izbora. Posmatrači su bili iskusni u svom poslu, s obzirom na to da su učestvovali u posmatranju izbora 2015. godine, kada su prošli posebnu obuku o Kodeksu ponašanja i metodologiji posmatranja izbora koji je razvio zajednički tim ODIHR-a i Misije OEBS-a u Srbiji. Podsećanja radi, koordinator projekata YUCOM-a u oktobru im je predstavio pregled relevantnih dokumenata i praksi.

Posmatrači Misije OEBS-a u Srbiji i YUCOM-a posmatrali su izbore kako bi procenili validnost izbornih rezultata, ispravnost postupka glasanja i usklađenost sa srpskim pravnim okvirom. To su učinili posmatranjem opštih sednica u sudovima na kojima se odlučivalo o predlaganju kandidata, sednica Izborne komisije, procesa glasanja na odabranim biračkim mestima na dan izbora i obavljanjem razgovora sa pojedinim sudijama. Podaci prikupljeni posmatranjem i razgovorima, kao i detaljna analiza pravnih dokumenata, čine osnovu ovog završnog izveštaja.

---

² Izbori za DVT održani su 12. novembra 2020. godine. Takođe ih je posmatrala Misija OEBS-a. Zaključci su objavljeni u posebnom izveštaju.

³ Dostupan na engleskom jeziku na vezi <http://www.refworld.org/docid/4b5579202.html> (poslednji put pristupljeno 18. decembra 2020. godine). Pogledajte član 154 o Visokom savetu sudstva i član 164 o Državnom veću tužilaca. Ustav Republike Srbije (Službeni glasnik Republike Srbije, br. 98-2006).

⁴ Zakon o Visokom savetu sudstva (Službeni glasnik Srbije, No116/2008, 101/2010, 88/2011 and 106/215)

⁵ RADNI DOKUMENT OSOBLJA KOMISIJE, Izveštaj o Srbiji za 2020. godinu, dostupno na https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/serbia_report_2020.pdf, str. 20.

Kodeks ponašanja

Tokom čitavog procesa posmatranja izbora posmatrači su se pridržavali Kodeksa ponašanja koji je sačinjen od strane ODIHR/ OEBS-a. za potrebe posmatranja izbora za Savete 2015 godine. Kodeks ponašanja, koji svi posmatrači moraju da poštuju, ističe četiri glavna načela: nepristrasnost, nemešanje, profesionalnost i poverljivost. Nepristrasnost je značila da posmatrači ne mogu da izraze mišljenje ili postupe na način koji naizgled ukazuje na njihovo lično uverenje ili pristrasnost u vezi sa određenim kandidatom, nizom postupaka ili procenom celokupnog procesa. Nemešanje je značilo da posmatrači ne mogu da odgovaraju na pitanja, fizički intervenišu ili dobrovoljno daju informacije kako bi ispravili nedostatke izbornog procesa na licu mesta. Posmatrači nisu smeli da daju bilo kakve javne izjave o izbornom procesu ili svoja zapažanja ili mišljenja o njemu. Ako bi se od njih zatražilo takvo mišljenje, procedura je nalagala da se pitanje proslede odeljenju za komunikacije Misije OEBS-a. upute na Misiju OEBS-a u Srbiji. Od posmatrača se zahtevalo da se ponašaju u skladu sa odgovarajućim profesionalnim standardima. Poverljivost je značila da se sva zapažanja, izvori i dobijene informacije ne dele ni sa kim osim sa onima koji su direktno uključeni u projekat dok se rezultati ne objave javno, kako bi se osigurao integritet procesa i podstakli ispitanici (kandidati, birači i drugi sagovornici) da slobodno dele svoje stavove i mišljenja bez straha od javnog obelodanjivanja.

Posmatranje izbora

Dvanaest posmatrača je bilo raspoređeno po Srbiji. Pri odabiru biračkih mesta koja treba posmatrati uzeta je u obzir geografska raznolikost, zastupljenost područja sa velikom manjinskom populacijom i lokacija na kojima se mogu predvideti izazovi na osnovu prethodnog iskustva ili dobijenih informacija. Posmatrači su bili dužni da ostanu na dodeljenom biračkom mestu tokom dana, da stignu pre zvaničnog početka i ostanu dok se ne završi proces sakupljanja i prebrojavanja glasova. Posmatrači su koristili unapred izrađene upitnike kao smernice za posmatranje i izveštavanje o najrelevantnijim i najvažnijim elementima, sve u skladu sa pravnim okvirom u Srbiji.

Intervjui

Pored posmatranja izbornog procesa, posmatrači su razgovarali sa određenim brojem birača i kandidata kako bi dobili detaljnije kvalitativne informacije o tome kako oni vide izborni proces, identifikovali sve izazove i dali predloge za reformu. Upitnici su unapred izrađeni kako bi se osiguralo da sadrže najrelevantnija pitanja i kako bi se prikupljanje podataka učinilo jednostavnijim. Uloženi su napor da se intervjuiše što veći broj birača i kandidata s obzirom na relativno ograničene ljudske resurse.

Izveštavanje

Na osnovu odgovora na pitanja iz upitnika koji su korišćeni u procesu posmatranja izbora i intervjuisanja birača i kandidata, od posmatrača se zatim tražilo da sastave izveštaj o svojim opažanjima. Pojedinačni izveštaji pregledani su radi provere jasnoće i tačnosti i upoređeni sa izveštajima posmatrača sa drugih biračkih mesta kao i javnim izveštajima o rezultatima izbora. Informacije je zatim analizirala i uredila Misija OEBS-a u Srbiji kako bi sačinila ovaj konačni izveštaj.

MEĐUNARODNI I REGIONALNI STANDARDI I PRIMERI DOBRE PRAKSE

Uvod

Region u kojem OEBS sprovodi svoje aktivnosti suočava se sa izazovima u vezi sa ulogom i funkcijom sudstva i tužilaštva. Nezavisnost i odgovornost vode efikasnosti ovih institucija. Pravilno funkcionisanje ovih institucija, u skladu sa podelom vlasti, od suštinske je važnosti za obezbeđivanje efikasnog pristupa pravdi i ostvarivanja prava pojedinca na pravično suđenje i delotvoran pravni lek. U državama članicama OEBS-a zastupljeniji su saveti sudstva, čije su nadležnosti raznolike, od administracije i upravljanja do značajnijih funkcija, uključujući izbor, disciplinske postupke, napredovanje i razrešenje sudija.⁶ Saveti tužilaca su noviji fenomen, a samim tim i manje zastupljen, koji je nastao tokom poslednjih deset do petnaest godina i uglavnom je prisutan u Jugoistočnoj Evropi.⁷

Kako ističe Venecijanska komisija, ne postoji standardni model koji je demokratska zemlja dužna da sledi pri uspostavljanju svog Vrhovnog saveta sudstva sve dok je uloga takvog saveta da obezbedi pravilno funkcionisanje nezavisnog sudstva u okviru demokratske države⁸. Nasuprot tome, OEBS-ove/ODIHR-ove *Kijevske preporuka o nezavisnosti pravosuđa u Istočnoj Evropi, Južnom Kavkazu i Centralnoj Aziji* nameću manje obaveza.⁹ Ove savete obično čini prosta većina članova iz redova sudija ili tužilaca, uz ostale predstavnike, koji se često biraju iz akademske zajednice, advokatskih komora ili izvršne vlasti. Članove iz redova sudija i tužilaca obično biraju kolege kroz izborni postupak, kao što je to slučaj u Srbiji.

Iako trenutno ne postoje posebno utvrđeni međunarodni standardi o izbornom postupku za ove članove,¹⁰ izbor takvih članova i ukupnu ulogu, sastav i funkciju takvih saveta uvek treba gledati kroz prizmu sudske nezavisnosti i odgovornosti kao važnog preduslova za ostvarivanje prava pojedinca na pravično suđenje¹¹ i delotvoran pravni lek.

Međunarodni i regionalni primeri dobre prakse za savete sudstva

Sudski i tužilački saveti mogu da budu instrument u promovisanju efikasnog funkcionisanja pravosuđa i tužilaštva, uključujući i poštovanje gore pomenutih načela. Kao i sudije i tužioci, i saveti moraju istovremeno biti i nezavisni i odgovorni. Uspostavljanje ove ravnoteže kroz definisanje uloge, sastava i funkcije saveta od suštinskog je značaja u demokratskom društvu kako bi se obezbedio efikasan pristup pravosudnom sistemu. Imajući u vidu da je moć upravljanja aktivnostima sudija i tužilaca poverena savetu, postupak imenovanja, odnosno

---

⁶ Više informacija o razlikama u ulozi, funkciji i sastavu saveta sudstva širom Evrope pogledajte u Izveštaju Venecijanske komisije o imenovanju sudija (2007).

⁷ Specijalizovani tužilački saveti postoje, na primer, u Moldaviji, Crnoj Gori, Srbiji i Severnoj Makedoniji. Bosna i Hercegovina, Francuska, Italija i Turska imaju savete sudstva koji obuhvataju i sudije i tužioce. Pogledajte Izveštaj Venecijanske komisije o evropskim standardima u pogledu nezavisnosti pravosuđa, Deo II: Funkcija tužilaca (2010), fusnota 6.

⁸ Izveštaj o izboru nosilaca pravosudnih funkcija (CDL-AD (2007)028), stav 28, dostupan na [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD\(2007\)028.aspx](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD(2007)028.aspx) (poslednji put pristupljeno 11. decembra 2020. godine).

⁹ Oni govore o „upotrebi nezavisnog/-ih tela” i „slučajevima kad je ustanovljen savet sudstva...” OEBS/ODIHR-2010.

¹⁰ Pogledajte Kompilaciju mišljenja i izveštaja Venecijanske komisije o tužiocima dostupnu na [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2015\)009-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2015)009-e) (poslednji put pristupljeno 11. decembra 2020. godine).

¹¹ Dodatne informacije o pravu na pravično suđenje potražite u dokumentu OSCE/ODIHR Legal Digest of International Fair Trial Rights (2012) koji je dostupan na <http://www.osce.org/odihr/94214>.

izbora članova saveta izuzetno je značajan u promovisanju opšte delotvornosti ovih institucija.

Međunarodni i regionalni primeri dobre prakse: Saveti sudstva	
	Primeri dobre prakse
Uloga	<ul style="list-style-type: none"> • Uloga saveta sudstva je da štiti nezavisnost sudstva. • Nezavisni pravosudni organi treba da garantuju odgovornost sudskih organa.
Sastav	<ul style="list-style-type: none"> • Preporuka je da znatan deo, ako ne i većinu članova saveta čine sudije.¹² • Ministar pravde, predsednik države i drugi političari ne bi trebalo da budu članovi saveta, ali ako ipak jesu, oni ne bi smeli da imaju mogućnost da vrše neprimereni uticaj i bilo bi idealno da budu članovi bez prava glasa. • Savet takođe mora da obuhvati pripadnike civilnog društva, uključujući profesore prava i advokate. • Među sudijama članovima moraju da budu zastupljene sudije svih stepena sudova. • Članovi koji nisu sudije biraju se u skladu sa jasnim kriterijumima i na transparentan način.
Funkcija i ovlašćenja	<ul style="list-style-type: none"> • Kada su saveti sudstva odgovorni za izbor i obuku sudija, oni ne bi smeli da budu pod kontrolom izvršne vlasti i treba da obavljaju svoje dužnosti nezavisno od regionalnih organa vlasti. • Sami saveti ne bi smeli da budu u istom sastavu i za pokretanje i vođenje disciplinskih postupaka i za sprovođenje istrage i saslušanja, i za donošenje odluka o disciplinskim merama. • Saveti sudstva treba da imaju odlučujući uticaj na izbor, napredovanje i odlučivanje o disciplinskoj odgovornosti sudija. • Godišnji javni izveštaji sa detaljnim opisom aktivnosti Saveta predstavljaju primer dobre prakse.
Izbor/imenovanje članova saveta	<ul style="list-style-type: none"> • Članovi se biraju iz reda sudija. • Pored direktnog izbora sudija, koji garantuje najširu raznovrsnu i teritorijalnu zastupljenost sudija u savetu, mogu se osmisлити i druge metode izbora, prema vrsti i stepenu. • Preporučuje se da se članovi koji nisu iz reda sudija biraju u skladu sa kriterijumima koje je u zakonu propisala većina u parlamentu, a ne izvršna vlast, kako bi se izbegla pristrasnost.

¹²Kompilacija o sudovima i sudijama Venecijanske komisije 2015 (citat na izvornom jeziku – „značajan deo, ako ne i većina” – koristi se u pripremi poslednjih mišljenja za Kirgistan i Kazahstan). Pogledajte izveštaj specijalnog izvestioca UN o nezavisnosti sudija i advokata (2014) koji daje preporuku da „komisija ili odbor za pravosuđe treba da budu sastavljeni samo od penzionisanih članova pravosuđa ili onih koji još uvek obavljaju tu funkciju, mada je poželjno uključiti i druge predstavnike pravne struke ili akademike. Političkim ličnostima ne bi trebalo dozvoliti članstvo.” ECNJ preporučuje „većinu“. Pogledajte ENCJ Samoupravljanje za savete sudstva: Balans između nezavisnosti i odgovornosti. Kada je u pitanju Savet sudstva: a. Savet može da bude sastavljen ili isključivo od članova iz reda sudstva ili članova sudija i članova koji ne dolaze iz reda sudija; b. kada je u pitanju mešan sastav, Savet treba da čini većina pripadnika pravosuđa, ali ne manje od 50%.

Izbori za članove sudskih i tužilačkih saveta iz redova sudija i tužilaca

Kao što je već istaknuto, ne postoje izričiti međunarodni ili regionalni evropski standardi u vezi sa sudskim i tužilačkim savetima, pa samim tim ni specifične metodologije ili tehnički zahtevi za izbor članova takvih saveta i veća iz redova sudija i tužilaca.

Bez obzira na nedostatak standarda koji se odnose na izbor članova saveta od strane sudija i tužilaca, posmatrano u širem kontekstu, načela kojima bi se trebalo voditi prilikom pronalaženja pravog modela za svaku pojedinu zemlju i nacionalni kontekst su: transparentnost, pravičnost, nezavisnost, zakonitost i podela vlasti.

PRAVNI OKVIR KOJI REGULIŠE IZBOR ČLANOVA VISOKOG SAVETA SUDSTVA (VSS) REPUBLIKE SRBIJE

Ustavni i zakonski okvir

Pravni okvir Visokog saveta sudstva („VSS“) utvrđen je Ustavom Republike Srbije i Zakonom o Visokom savetu sudstva („Zakon o VSS“).

VSS ima jedanaest članova. Troje su članovi po službenoj dužnosti, dok se osmoro članova bira. Članovi po službenoj dužnosti su predsednik Vrhovnog kasacionog suda, ministar pravde i predsedavajući Odbora za pravosuđe, državnu upravu i lokalnu samoupravu Narodne Skupštine Republike Srbije. Šest od osam izbornih članova su sudije. Preostala dva člana su profesor pravnog fakulteta i advokat, kandidovani u posebnim postupcima. Izborni članovi biraju se na period od pet godina i mogu se ponovo birati na istu funkciju, ali ne uzastopno.¹³ Tokom mandata, sudija član ne obavlja svoje sudijske dužnosti i ne može biti biran za sudiju drugog suda.¹⁴

Izborni postupak

Izborni postupak za šest članova iz reda sudija regulisan je Zakonom o VSS i podzakonskim aktima VSS („podzakonski akti“) i njegove Izborne komisije (IK).¹⁵ VSS sprovodi i nadgleda izbore.

Zakon o VSS deli postupak predlaganja kandidata u nekoliko faza. Počinje kada predsednik VSS donese odluku, najmanje šest meseci pre isteka mandata izbornih članova, da otpočne postupak predlaganja kandidata za izborne članove.¹⁶ Ovu odluku prati postupak za sticanje statusa kandidata, kampanja i izbori. Kada sudije izaberu nove članove iz svojih redova, njihova imena se podnose Narodnoj skupštini na potvrđivanje ili odbijanje. VSS je dužan da Narodnoj skupštini predloži kandidate koji su izabrani u postupku regulisanom Zakonom o VSS.¹⁷

---

¹³ *Ibidem*, član 12, stav 2.

¹⁴ *Ibidem*, član 11, stav 2 i član 12, stav 3.

¹⁵ Ovi dokumenti mogu se naći na internet stranici VSS: <https://vss.sud.rs/sr-lat/postupak-predlaganja-kandidata-za-izborne-%C4%8Dlanove-visokog-saveta-sudstva>, poslednji put pristupljeno 26. decembra 2020.

¹⁶ Zakon o VSS, član 21, stav 1.

¹⁷ *Ibidem*, član 20, stav 1-3.

IK je stalno radno telo osnovano u VSS i ima zadatak da organizuje izbore.¹⁸ Transparentnost rada IK postiže se putem konferencija za štampu, saopštenja i postavljanja javnih saopštenja na njenoj veb-stranici. Svim članovima IK je dozvoljeno da glasaju.¹⁹

Postupak sticanja statusa kandidata

U VSS su zastupljene sudija iz svih vrsta i stepena sudova. Član 22. Zakona o VSS utvrđuje strukturu zastupljenosti:

1. jedan član iz Vrhovnog kasacionog suda, Privrednog apelacionog suda ili Upravnog suda;
2. jedan iz apelacionih sudova,²⁰
3. jedan iz viših i privrednih sudova;
4. dva iz osnovnog, prekršajnog i višeg prekršajnog suda; i
5. jedan sa teritorije autonomnih pokrajina.

Birači moraju da glasaju za listu kandidata iz one vrste suda u kojem vrše sudijsku funkciju.

Izuzetak od ovog pravila je izborni postupak za sudije koji funkciju vrše u sudovima u autonomnim pokrajinama. Oni glasaju za dva kandidata: jednog koji dolazi iz suda iste vrste i stepena, a drugog sa liste kandidata koji predstavljaju sudije iz autonomnih pokrajina. Kandidati za izbor iz reda sudija iz autonomnih pokrajina mogu biti iz bilo koje vrste suda koji se nalazi u autonomnoj pokrajini.²¹ Treba napomenuti da su samo pokrajine teritorijalno zastupljene u VSS, dok ostali delovi zemlje nisu.

Pravo da biraju i da budu birane imaju samo sudije na stalnoj sudijskoj funkciji,²² što znači da su isključene sudije koje su birane prvi put, na inicijalni period od tri godine.²³ Predsednici sudova ne mogu da budu kandidati na izborima.²⁴

Sudija može da stekne status kandidata na jedan od tri načina. Jedan od načina je da bude predložen na sednici svih sudija jednog suda ili više sudova istog stepena i vrste. Sudije takođe mogu da steknu status kandidata i ako ih predloži sud sa teritorije autonomne pokrajine u kojoj sudija vrši funkciju. Drugo, status kandidata može se dobiti iskazanom podrškom najmanje 20 sudija iz sudova istog stepena i vrste kao i sud u koji je izabran ili iz sudova iz autonomne pokrajine. Naposljetku, kandidati iz reda sudija Vrhovnog kasacionog suda, Apelacionog prekršajnog suda, Privrednog apelacionog suda i Upravnog suda postaju kandidati samo prijavljivanjem.²⁵

Sednica svih sudija može da predloži samo jednog kandidata. Glasanje na sednicama je tajno.

---

¹⁸ *Ibidem*, član 15, stav 1.

¹⁹ Pravilnik o radu Izborne komisije („Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 83/2015), stav 4.

²⁰ Predstavnik apelacionog suda u VSS izabran je 2. novembra 2016. godine. Dakle, u ovom izbornom procesu nije bilo izbora za predstavnika apelacionih sudova.

²¹ Zakon o VSS, član 23, stavovi 4 i 5.

²² *Ibidem*, član 23, stav 1.

²³ *Ibidem*, član 24, stav 3.

²⁴ *Ibidem*, član 23, stav 5.

²⁵ *Ibidem*, član 23, stavovi 2 i 4. Izborna komisija izdala je Uputstvo o sprovođenju postupka za predlaganje kandidata za izborne članove VSS iz reda sudija 7. oktobra 2020. godine. Uputstvo, između ostalog, sadrži različite obrasce za prijavu sudija za kandidaturu.

Ne postoje pravila o tome da li ista osoba može biti i kandidat svog stepena i vrste suda i kandidat za autonomnu pokrajinu na istim izborima.

Sudije se mogu kandidovati za učestvovanje na izborima u roku od 15 dana, počev od dana objavljivanja odluke o otpočinjanju postupka predlaganja kandidata. U zavisnosti od toga da li se prijavljuju pojedinačno ili ih predlaže sednica svih sudija, prijavu podnosi kandidat ili predsednik predmetnog suda. IK pregleda sve prijave i obaveštava podnosioca prijave o eventualnoj nepotpunoj prijavi u roku od 24 sata od prijema. Podnosilac ima 48 sati za dopunu prijave. U roku od osam dana od zaključenja 15-dnevnog roka, IK mora da objavi konačnu listu kandidata.²⁶

Kampanja

Pravilnik o radu IK sadrži neke osnovne odredbe o predstavljanju programa kandidata,²⁷ ali ne postoje detaljna pravila o dozvoljenim i nedozvoljenim aktivnostima u toku kampanje.

Kandidati podnose svoje biografije i prateći materijal VSS, koji potom objavljuje njihove biografije i programe (ako su dostavljeni – ne postoji izričiti zahtev za dostavljanje programa) na svojoj internet stranici. Kandidati mogu da vode kampanju u svrhu dobijanja podrške za svoju kandidaturu, ali ne postoje izričita pravila koja im omogućavaju da odsustvuju sa posla da bi to učinili.

Izborni dan

Glasanje se sprovodi na biračkim mestima u sudovima, koje utvrđuje IK.²⁸ Paravani odvajaju kabine za glasanje i osiguravaju tajnost glasanja. Glasački listići štampaju se na jezicima manjina gde je to potrebno.²⁹ Da bi mogao da glasa, sudija mora da bude upisan u birački spisak. Izborni spiskovi vode se za svaki sud kako bi se utvrdila imena i broj birača sa pravom glasa i zatvaraju se 15 dana pre dana izbora. IK je odgovorna za održavanje tačnosti spiskova.³⁰

IK za svako biračko mesto imenuje biračke odbore (BO) koji organizuju izborni proces.³¹ BO direktno nadgleda i organizuje izborni proces na biračkom mestu, osigurava tajnost glasanja, utvrđuje rezultate glasanja, čuva red tokom izbornog procesa i obavlja druge zadatke koje je definisala IK. IK imenuje članove i zamenike članova biračkih odbora iz reda sudija koji nisu kandidati na izborima. Tri dodatna člana koordinišu proces glasanja sudija koje nisu u mogućnosti da dođu do biračkog mesta. Glasanje van biračkih mesta može da bude dozvoljeno ako birač obavesti BO jedan dan unapred.³²

BO treba da potvrdi identitet svakog birača pregledom njegove ili njene lične karte i proverom imena u biračkom spisku.³³ BO proverava glasačku kutiju u prisustvu prvog birača stavljanjem kontrolnog listića u glasačku kutiju, koja se zatim pečati.³⁴

---

²⁶ Zakon o VSS, članovi 28–30.

²⁷ Član 28 Pravilnika o radu IK.

²⁸ Izborna komisija je utvrdila 49 biračkih mesta, usvojivši Odluku o biračkim mestima 30. oktobra 2020. godine (odluka br. 119-04-175/2020-02).

²⁹ Pravilnik o radu Izborne komisije, član 22, stav 3.

³⁰ *Ibidem*, članovi 18 i 19.

³¹ Zakon o VSS, član 31, stav 3 i član 32, stavovi 1 i 2.

³² Pravilnik o radu Izborne komisije, član 31.

³³ *Ibidem*, član 30.

³⁴ *Ibidem*, član 36.

Nakon završetka postupka glasanja BO utvrđuju rezultate za svako biračko mesto.³⁵

Postupak po pravnim lekovima

Birači i kandidati imaju pravo da podnesu prigovor VSS u slučaju navodne povrede njihovih izbornih prava ili drugih nepravilnosti u izbornom procesu. Prigovor se mora podneti u roku od 24 sata od trenutka kada je došlo do navodne povrede ili nepravilnosti. VSS odlučuje o prigovoru u roku od 48 sati od prijema i obaveštava podnosioca o svojoj odluci. Ako VSS ne donese odluku u propisanom roku od 48 sati, prigovor se smatra usvojenim. Ako se to dogodi, sporna izborna radnja se poništava i ponavlja u roku od deset dana.

Odluka VSS u vezi sa prigovorom može se osporiti podnošenjem tužbe Upravnom sudu. Tužba se podnosi Izornoj komisiji, koja zatim mora dostaviti tužbu i spise predmeta Upravnom sudu u roku od 24 sata od prijema tužbe. Ako se tužba usvoji i Upravni sud poništi izbornu radnju, odnosno izbore, oni se moraju ponoviti u roku od deset dana od dana donošenja sudske odluke.³⁶ Međutim, ne postoji krajnji rok kada Upravni sud mora doneti odluku.

Posmatranje izbora

Domaći i međunarodni posmatrači koji žele da posmatraju postupak izbora moraju da podnesu zahtev IK.³⁷ Zahtev mora da sadrži naziv organizacije i predloženi broj posmatrača, njihova imena, matične brojeve i podatke o tome koje aktivnosti žele da posmatraju. IK odlučuje o tim zahtevima.

Izbor izbornih članova VSS od strane Narodne skupštine Srbije

Imena sudija izabranih iz reda sudija moraju se dostaviti Narodnoj skupštini na razmatranje najmanje 90 dana pre isteka mandata sudija koji obavljaju tu funkciju.³⁸ Ne postoje rokovi u kojima parlament mora da odluči o kandidatima.

Pre nego što se o predloženim članovima glasa na plenarnoj sednici, imena razmatra nadležni odbor Narodne skupštine. Član parlamenta može da ospori predlog određenog sudije. Na plenarnom zasedanju, poslanici glasaju o svakom spornom sudiji odvojeno, imaju mogućnost odbacivanja predloga kandidata, ali ne mogu da predlože drugog kandidata. VSS predlaže jednog sudiju za svako mesto, tako da Narodna skupština nema mogućnost izbora između nekoliko opcija. Međutim, ni Zakon o VSS ni Poslovnik o radu Narodne skupštine ne regulišu situaciju u kojoj Narodna skupština ne izabere predloženog kandidata.

---

³⁵ Svi BO koriste isti obrazac zapisnika koji je utvrdila Izborna komisija u okviru Uputstva o sprovođenju postupka za predlaganje kandidata za izborne članove VSS iz reda sudija.

³⁶ Pravilnik o radu Izborne komisije, članovi 40–42.

³⁷ Odluka o posmatranju izbora za izborne članove VSS iz reda sudija od 26. novembra 2020. godine, br. 7-00-106/2020-02.

³⁸ Zakon o VSS, član 21, stav 4.

IZBORI ZA VSS 2020. GODINE

U ovom odeljku će biti predstavljeni najvažniji zaključci do kojih se došlo posmatranjem izbora od predlaganja kandidata do izbornog dana za VSS. Svi izborni rokovi su poštovani u izbornom procesu. Predsednik VSS je odluku o pokretanju izbornog postupka usvojio 1. oktobra 2020³⁹, šest meseci pre isteka mandata članovima saveta.

Intervju

Obavljeni su intervjui sa 115 sudija iz 41 suda: 14 osnovnih sudova, 10 viših, 10 prekršajnih, 6 privrednih i 1 apelacionog suda.⁴⁰

Većina od 115 intervjuisanih sudija (87,8%) smatrala je da su izbori za VSS važni da bi se izabrali njihovi predstavnici i zbog odgovornosti koje VSS ima u odgovornosti za funkcionisanje pravosuđa. Manji broj, 8,7%, imao je negativniji stav koji ukazuje da je VSS podložan političkom uticaju, da njegov prethodni saziv nije ispunio očekivanja i izrazio je stav da se ništa neće poboljšati. Od intervjuisanih sudija, 3,5% nije odgovorilo na pitanje.

Od svih ispitanika, 35,7% navelo je izbor sudija kao primarnu ulogu VSS, dok je 32,1% smatralo da je uloga VSS obezbeđivanje nezavisnosti sudstva i suzbijanje političkih i drugih neprimerenih uticaja na sudije. Pet sudija (0,43 posto) su rekli da vide glavnu ulogu VSS u napredovanju sudija.

Postupak sticanja statusa kandidata

Sednice svih sudija na kojima se odlučivalo o davanju podrške potencijalnim kandidatima održane su u manje od polovine sudova gde su obavljeni intervjui (45%). U sudovima u kojima opšte sednice nisu održavane ispitanici su tvrdili da njihovi sudovi nisu predložili nijednog kandidata jer nije bilo zainteresovanih sudija. Razlozi za ovaj nedostatak interesovanja objašnjavani su na razne načine, počev od stava da su samo kandidati iz Beograda i Novog Sada imali šanse na izborima, ili uopšte osećaja da njihovi kandidati neće imati šanse, pa do toga da nisu zainteresovani za izbore. Viši sudovi su imali najveći procenat održanih sednica, dok su privredni i prekršajni sudovi imali najmanji procenat, a osnovni sudovi bili su u sredini.⁴¹

Većina ispitanika izjavila je da je o pravilima izbornog procesa obaveštena tokom sednice svih sudija.

Na pitanje „Da li ste unapred pozvani da predložite kandidate?“ 27,5% ispitanika odgovorilo je da nisu bili unapred pozvani, dok je 40% izjavilo da jesu. U sudovima u kojima su se održale sednice svih sudija, sudije su u proseku dva ili tri dana unapred bile obaveštene o mogućnosti predlaganja kandidata. Na pitanje kako je odlučeno ko će biti predložen, većina ispitanika je rekla da su njihove kolege predložile kandidate na sednici ili da su kandidati sami najavili svoje kandidature. Ispitanici iz pet od 18 sudova u kojima su se održavale sednice smatrali su da je tajnost bila zagarantovana. Dvoje ispitanika reklo je da je tajnost glasanja narušena jer se glasanje vršilo javno – podizali su ruke umesto da ubacuju glasačke listiće. To je u jednom slučaju direktno primetio i posmatrač izbora. Međutim, ovo je prošlo nezapaženo od strane

³⁹ Odluka 119-01-742/2020-01 od 1. oktobra 2020.

⁴⁰ Posmatrači su obavili intervju sa 115 sudija u 41 od 159 sudova u Srbiji.

⁴¹ Od 41 suda u kome su obavljeni intervjui, 6 sednica svih sudija održano je u višim sudovima, 6 u osnovnim sudovima, 3 u prekršajnim sudovima, 2 u privrednim sudovima i 1 u Apelacionom sudu u Novom Sadu.

IK jer niko nije uložio prigovor u vezi sa tim. Čini se da IK ne ispituje kako se vodi postupak predlaganja kandidata, jer uzima u obzir samo podnete kandidature, a u obrascima za kandidaturu nije navedeno da li je glasanje tajno ili ne.

Nijedan od ispitanika nije imao direktna saznanja da li je bilo kolega koji su želeli da se kandiduju, ali su odustali pre sednice za predlaganje kandidata, a samo dvoje ispitanika je učestvovalo u prikupljanju potpisa za podršku kandidaturi svojih kolega iz drugih sudova. Nije bilo nepotpunih prijava i IK je potvrdila sve kandidature.

Sve biografije kandidata, sa izuzetkom jedne,⁴² objavljene su na internet stranici IK.⁴³ Ukupno su potvrđene 24 prijave, a samo jedna je povučena.⁴⁴

Kampanja

Programi sva 24 kandidata koji su ih predali IK bili su dostupni na internet stranici VSS, uključujući četiri video-prezentacije. Uprkos nedostatku propisa koji regulišu kampanju, čak 99,1% intervjuisanih sudija potvrdilo je da su upoznati sa programima kandidata, a 71,4% ovih ispitanika saznalo je o programu kroz ličnu prezentaciju kandidata. U 44,6% slučajeva ispitanici su o programu saznali sa internet stranice ili iz poslate e-pošte.

Četiri od pet intervjuisanih kandidata putovalo je do drugih sudova kako bi predstavili svoje programe. Jedan kandidat je smatrao da okupljanja radi predstavljanja programa nisu primerena zbog pandemije. IK je obavestila sve predsednike sudova 10. oktobra 2020. da moraju da dozvole svim kandidatima da lično predstave svoje programe sudijama, uz poštovanje svih epidemioloških mera, i da, pored toga, treba da pošalju svoje programe svim sudijama putem pošte ili e-pošte.

Uobičajene teme za većinu kandidata bile su nezavisniji VSS koji bi služio interesima pravosuđa, bolji uslovi rada i smanjeno opterećenje sudija. Kandidati su bili u maloj meri upoznati sa planiranim ustavnim promenama u pravosuđu i o njihovoj suštini. To pokazuje ili da nisu svesni šta je jedan od najvažnijih zadataka VSS – održavanje nezavisnosti sudstva – ili da je njihov fokus usmeren više na materijalna pitanja, jer su ocenili da su birači više zainteresovani za ove teme.

Od 115 ispitanika, 12 je izjavilo da su dobili sugestije da glasaju za određenog kandidata. Iako neki smatraju da su preporuke kolega ili lobiranje za određene kandidate normalan deo izbornog procesa, drugi su smatrali da su takvi predlozi neopravdani i naveli predstavnike izvršne vlasti, profesionalna udruženja (Udruženje sudija i tužilaca (UST), Društvo sudija Srbije (DSS)) i u jednom slučaju predsednika suda kao izvor takvih sugestija.

---

⁴² Jedan kandidat je odlučio da vodi ličnu kampanju i umesto da njegov program bude objavljen na internet stranici EK, poslao je ličnu e-poruku sudijama. Kasnije je povukao kandidaturu.

⁴³ <https://vss.sud.rs/sr-lat/postupak-predlaganja-kandidata-za-izborne-%C4%8Dlanove-visokog-saveta-sudstva>

⁴⁴ Jedan sudija se povukao zbog nemogućnosti da u kratkom roku vodi ličnu kampanju. Izborna komisija objavila je sve liste kandidata 2. novembra 2020. (odluke 119-04-877/2020-02, 119-04-878/2020-02, 119-04-879/2020-02 i 119-04-880/2020-02). Od 24 kandidata, 2 su bila na listi kandidata koje biraju Vrhovni kasacioni sud, Privredni apelacioni sud i Upravni sud, 4 su bila na listi za više i privredne sudove, 16 je bilo na listi osnovnih i prekršajnih sudova a 2 na spisku autonomnih regija. Budući da se jedan kandidat povukao sa liste prekršajnih i osnovnih sudova, ukupan broj kandidata koji su učestvovali na izborima bio je 23. Od 23 kandidata, 13 su bile žene i 10 muškarci.

Rad izborne komisije i prigovori

IK je potvrdila izborne liste⁴⁵ i utvrdila ukupan broj biračkih mesta⁴⁶ do 2. novembra 2020. U saopštenju⁴⁷ objavljenom 26. novembra 2020, IK je obavestila javnost o datumu i vremenu održavanja izbora, obavezujući predsednike sudova da obaveste birače najmanje sedam dana unapred. IK je izdala uputstva u vezi sa epidemiološkim merama, uzimajući u obzir veličinu prostorije, broj prisutnih osoba, njihovu udaljenost i nošenje zaštitne maske.

Jedan kandidat povukao se 3. decembra, i usled toga je IK donela dve odluke: prvo, da se poništi kandidatura,⁴⁸ i drugo⁴⁹, da se izmeni izborna lista. Nisu štampani novi, ispravljani glasački listići. Odluka IK u vezi sa povlačenjem jednog od kandidata objavljena je na biračkim mestima. Pravni okvir o izbornom procesu ne sadrži pravila o tome šta treba preduzeti ako se kandidat povuče nakon što IK proglasi konačne liste. U nedostatku jasnih pravila, IK je mogla da primeni pravila koja važe za opšte izbore (na primer za izbor predsednika republike) Ta pravila predviđaju da kandidati mogu da se povuku samo do trenutka proglašenja konačne liste.

Dana 30. oktobra podnet je prigovor na odluku Komisije o određivanju biračkih mesta. Podnosilac prigovora bio je iz reda apelacionih sudija za prekršaje i zatražio je tri dodatna biračka mesta umesto jednog za apelacione sudije za prekršaje, s obzirom na to da apelacione sudije za prekršaje praktično rade u četiri grada (Beograd, Niš, Novi Sad i Kragujevac). Prigovor je odbijen jer nije podnet na vreme.

Jedan sudija se žalio na nepravilnosti tokom postupka predlaganja kandidata u Prekršajnom sudu u Beogradu. Podnosilac je naglasio nekoliko nepravilnosti: da kandidatura nije podneta u odgovarajućoj formi ; da rezultati glasanja sa sednice za sticanje statusa kandidata nisu uneti u obrazac; i da na sednici nije bilo kvoruma kada je kandidat predložen. VSS i Upravni sud utvrdili su da prigovor nije podnet blagovremeno, pa je stoga odbijen.

Izborni dan

Izbori su održani 7. decembra 2020. godine na 49 biračkih mesta od 7.30 do 15.30 časova. Većina od 12 posmatranih biračkih mesta otvorila su se u 7.30, osim jednog koje se otvorilo u 7.40 zbog tehničkog problema sa postavljanjem glasačkih kutija. Na većini biračkih mesta bili su istaknuti broj i naziv biračkih mesta, kao i liste kandidata. U dva slučaja broj i naziv biračkog mesta nisu bili istaknuti.

Velika izlaznost (78%) postaje standard na srpskim pravosudnim izborima.

Sva posmatrana biračka mesta poštovala su zakonski zahtev da se na glasačkim listićima koriste jezici nacionalnih manjina. Tokom izbora izvršena je kontrola glasačke kutije i ubacivanje kontrolnog listića u glasačku kutiju na svim posmatranim biračkim mestima.

---

⁴⁵ Izborna komisija objavila je sve liste kandidata 2. novembra 2020. odluke [119-04-877/2020-02](#), [119-04-878/2020-02](#), [119-04-879/2020-02](#) and [119-04-880/2020-02](#).

⁴⁶ Izborna komisija objavila je [Odluku o određivanju biračkih mesta br. 119-04-875/2020-02](#) 30. oktobra 2020. godine.

⁴⁷ <https://vss.sud.rs/sites/default/files/files/Saopstenje.pdf>.

⁴⁸ Odluka Izborne komisije 119-04-986/2020 od 3. decembra 2020.

⁴⁹ Odluka Izborne komisije 119-04-987/202 od 3. decembra 2020.

Na 8 od 12 posmatranih biračkih mesta od birača se rutinski tražilo da predaju svoju ličnu kartu, dok na četiri biračka mesta BO nije tražio dokaze o identifikaciji od birača koji su mu bili poznati.

Odluka IK u vezi sa povlačenjem jednog od kandidata objavljena je na biračkim mestima. S obzirom na to da glasački listići nisu na vreme izmenjeni, birači su usmeno upozoreni da će glasanje za kandidata koji se povukao glasački listić učiniti nevažećim. Većina birača znala je da je jedan kandidat povukao kandidaturu, Budući da su data pisana i usmena objašnjenja, utisak posmatrača je da po ovom pitanju nije bilo zabune. Ipak 3 birača su na svom glasačkom listiću zaokružila ime tog kandidata. Kao što je već pomenuto, pravni okvir ne pruža rešenja za ovu situaciju. Međutim, nakon što IK proglasi konačnu listu, ako se kandidat povuče, liste ne bi trebalo menjati i glasove za tog kandidata brojati.

Na tri od 12 posmatranih biračkih mesta, sudije su glasale van biračkom mesta pred proširenim sastavom BO: jedna osoba prijavila se za glasanje na biračkom mestu broj 16 u Kraljevu; jedna osoba prijavila se za glasanje na biračkom mestu broj 26 u Novom Sadu dok se jedna prijavila za glasanje na biračkom mestu broj 5 u istom gradu. Neki birači su bili na bolovanju ili u izolaciji zbog pandemije virusa COVID-19; međutim, nisu tražili posetu proširenog sastava BO. Neki ispitanici izrazili su zabrinutost u vezi sa tim da li su ljudi na bolovanju ili u izolaciji bili pravilno informisani o mogućnosti glasanja.

Članovi proširenog sastava BO bili su prisutni na biračkim mestima čak iako se nijedan birač nije prijavio da glasa od kuće, što je povećalo broj prisutnih ljudi. Ponekad je ukupan broj prisutnih ljudi (članovi BO, birači i posmatrači) prelazio bezbednosnu granicu nametnutu pandemijom virusa COVID-19.

Na jednom biračkom mestu zabeležen je slučaj fotografisanja glasačkih listića.

Nije bilo nepravilnosti u vezi sa glasačkim kutijama i paravanima. Paravani su obezbeđeni na svih 12 biračkih mesta na kojima su bili prisutni posmatrači. Nije bilo prigovora na tajnost glasanja. Tokom izbora, tročlani BO bio je stalno prisutan na svih 12 posmatranih biračkih mesta. Sva biračka mesta koja su posmatrana zatvorena su u 15.30.

Rad BO nakon zatvaranja biračkih mesta bio je u skladu sa propisima. Tokom prebrojavanja glasova na svih 12 biračkih mesta prvo je proveren kontrolni listić u glasačkoj kutiji. Utvrđen je i broj neiskorišćenih glasačkih listića, i oni su izdvojeni u posebne koverta sa odgovarajućim oznakama i zapečaćen. Nakon utvrđivanja broja sudija koji su glasali proverom biračkog spiska, svi listići su uklonjeni iz kutije i prebrojani. Važeći i nevažeći glasački listići su odvojeni. Za svakog kandidata utvrđen je broj glasova. Glasački listići za svakog kandidata stavljeni su u posebnu kovertu sa pečatom. Na kraju je BO sačinio zapisnik o konačnim rezultatima.

Pored OEBS-ovih posmatrača, bili su prisutni i posmatrači iz drugih organizacija.

Opšti utisci birača

Prema rezultatima ankete koju su sprovedeli posmatrači, opšti utisak ispitanika bio je da je izborni proces bio jasan, transparentan i da je dobro protekao. Međutim, ispitanici su ukazali na nekoliko nedostataka u procesu koji nisu bili obuhvaćeni upitnikom.

Neki ispitanici izrazili su nedoumice u vezi sa dužinom kampanje i kvalitetom prezentacija navodeći da su programi identični i da ne postoji mogućnost da se procene mišljenja kandidata o različitim pitanjima. Takođe je predloženo da kandidati imaju zajedničke prezentacije kako bi ih birači mogli uporediti. Bilo je i sugestija u vezi sa potrebom da se poboljša neravnomerni geografski sastav VSS, ali bez konkretnih predloga kako bi se to omogućilo.

Medijska pokrivenost

Izbori za VSS imali su veću medijsku pokrivenost nego izbori za DVT (40 članaka o VSS i 29 o DVT). Novinske članke objavljivale su novinske agencije,⁵⁰ javni emiteri,⁵¹ tabloidi,⁵² tradicionalne dnevne novine,⁵³ informativni portali⁵⁴ i jedna nezavisna TV stanica.⁵⁵ Iako je većina članaka obuhvatila vesti novinskih agencija i kao takva bila informativna i neutralna, primećen je i primer negativne kampanje.

Ivana Josifović, kandidat Udruženja sudija i tužilaca (UST), bila je tema u 5 izveštaja na Javnom servisu Vojvodine (RTV)⁵⁶ i u Kuriru,⁵⁷ na Pinku⁵⁸ i u Republici.⁵⁹ O UST je takođe bilo reči u članku Republike⁶⁰ u kojem je podržao predsednika Vučića u njegovom pozivu za borbu protiv organizovanog kriminala, kao i u izveštajima RTV i Espresa koji su objavljivali preliminarne rezultate izbora. Predsednica DSS, Snežana Bjelogrić, koja je pobedila na izborima na svom nivou, ni u jednom članku nije bila tema kao kandidat. Stavovi koje je iznelo DSS u vezi sa izbornom procedurom bili su tema šest izveštaja na RTV,⁶¹ u novinskoj agenciji Fonet,⁶² Krstarici⁶³ Pravnom portalu⁶⁴ i N1.⁶⁵ Pored izraženih zabrinutosti u vezi sa kratkim vremenskim rokom za kampanju, DSS je takođe dao predlog⁶⁶ VSS za dopunu Pravilnika o

⁵⁰ Tanjug, Fonet i Beta.

⁵¹ RTS i RTV.

⁵² Embargo, Kurir, Espresso, Pink, Nova-S, Direktno i Republika.

⁵³ Danas, Politika, Večernje Novosti i Radio Slobodna Evropa.

⁵⁴ Boom93, Krstarica, B92 i Urban City Radio.

⁵⁵ N1.

⁵⁶ https://www.rtv.rs/sr_lat/vojvodina/novi-sad/sudija-iz-novog-sada-ivana-josifovic-kandidat-za-clana-vss_1172414.html

⁵⁷ <https://www.kurir.rs/vesti/drustvo/3553413/sudija-iz-novog-sada-ivana-josifovic-kandidat-za-clana-visokog-saveta-sudstva>

⁵⁸ <https://pink.rs/vesti/243053/sudija-iz-novog-sada-ivana-josifovic-kandidat-za-clana-vss>

⁵⁹ <https://www.republika.rs/vesti/drustvo/96938/ivana-josifovic-jedan-odlican-jedan-los-sudija-proseku-jedan-los-sudija>

⁶⁰ <http://admin.republika.rs/vesti/drustvo/236631/svaka-cast-sudije-tuzioci-podrzali-vucica-borbi-protiv-mafije>

⁶¹ Vidi https://rtv.rs/sr_lat/drustvo/drustvo-sudija-podseca-visoki-savet-sudstva-na-svoje-predloge_1167559.html

⁶² Vidi <https://fonet.rs/drustvo/35857276/transparentnost-izbora.html>

⁶³ Vidi <https://www.krstarica.com/vesti/srbija/drustvo-sudija-srbije-bjelogric-najbolja-ocekujemo-da-novi-vss-resava-goruca-pitanja/>

⁶⁴ Vidi <https://www.pravniportal.com/novi-dopis-drustva-sudija-visokom-savetu-sudstva-povodom-izbora-za-vss/>

⁶⁵ Vidi <http://rs.n1info.com/Vesti/a639558/Drustvo-sudija-trazi-unapredjenje-procesa-izbora-clanova-Visokog-saveta-sudstva.html>

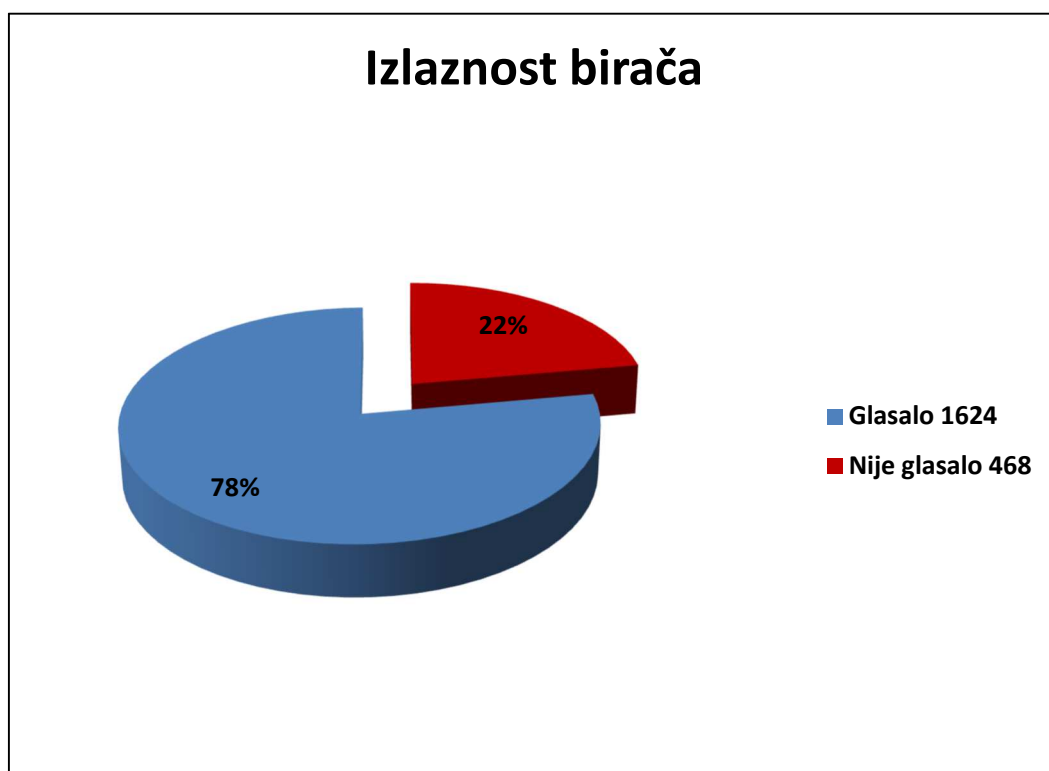
⁶⁶ Vidi <https://www.sudije.rs/Item/Details/890>

radu Izborne komisije, što je trebalo da doprinese transparentnijem i demokratskijem izbornom procesu. Članci su se uglavnom odnosili na nedostatak odgovora VSS na predlog DSS. Iako su članci o DSS bili duži i sadržajni, nijedan od njih nije se usredsredio na Snežanu Bjelogrić ili druge kandidate koje je DSS podržalo. Nasuprot tome, UST je imalo znatno veću medijsku pokrivenost zahvaljujući vestima agencije TANJUG o kandidaturi Ivane Josifović, koje su objavili brojni mediji sa većim dometom od medija koji su izveštavali o DSS.

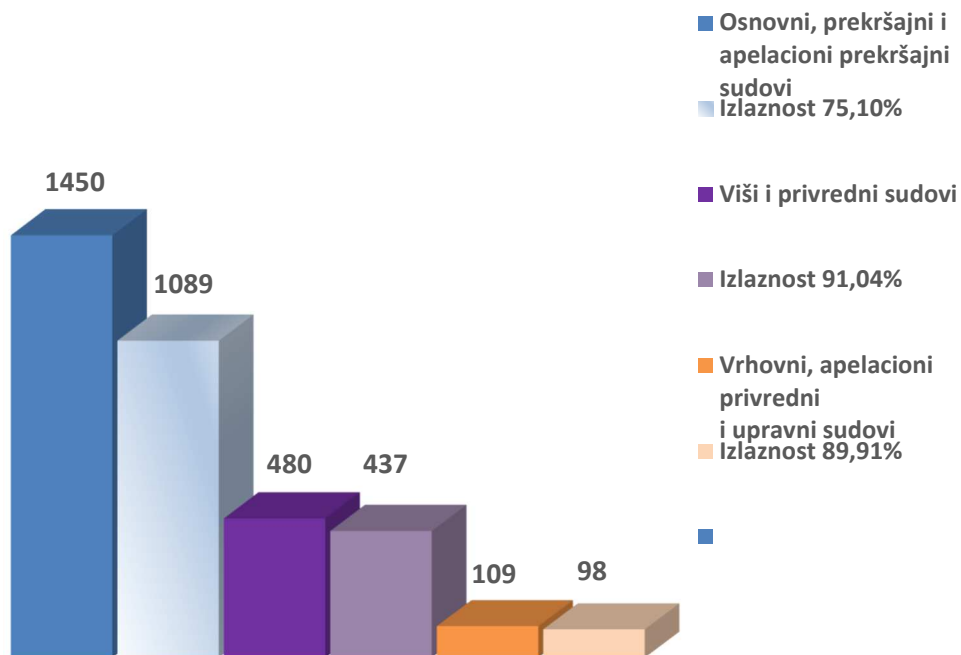
ČINJENICE I BROJKE: IZBORI ZA VSS

Izlaznost

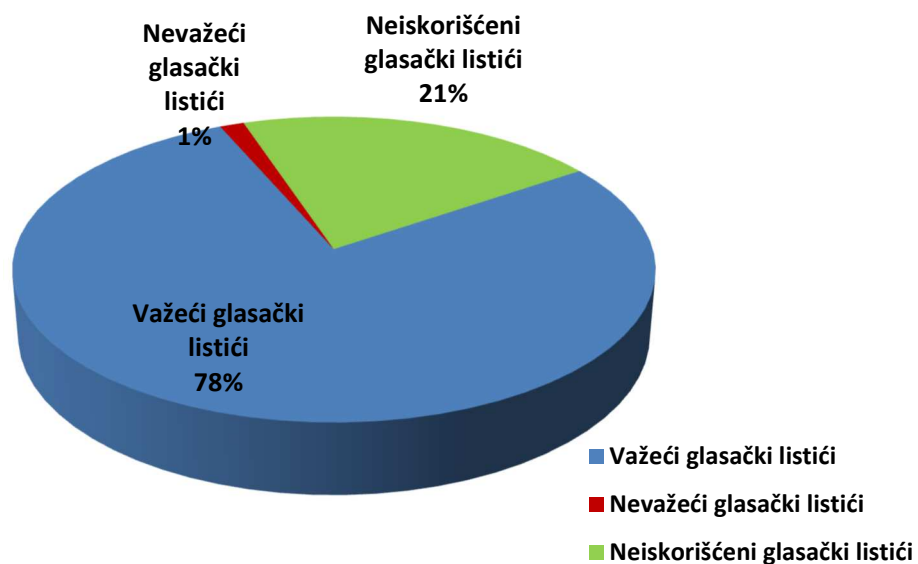
- Ukupan broj birača sa pravom glasa: 2092
- Ukupan broj birača koji su glasali: 1624
- Ukupan broj birača koji nisu glasali: 468

Broj birača i izlaznost po sudovima

Sastav glasačkih listića

PREPORUKE

Na osnovu sprovedenog posmatranja izbora, kao što je opisano, Misija OEBS-a je definisala sledeće preporuke za poboljšanje nacionalnog pravnog okvira i prakse. Preporuke se zasnivaju na postojećem pravnom okviru.

Sastav VSS

- *Izmeniti ustavni i pravni okvir u pogledu sastava VSS i izbora njegovih članova.* Buduća reforma sastava VSS trebalo bi da uzme u obzir davanje mogućnosti sudijama iz sudova svih vrsta i stepena da glasaju za sudije iz sudova svih vrsta i stepena.

- *Razmotriti načine za obezbeđivanje geografske zastupljenosti u Savetu.* Reforma bi trebalo da ima za cilj osiguravanje šire teritorijalne zastupljenosti, a istovremeno zadržavanje zastupljenosti svih stepena i vrsta sudova.

- *Pojasniti položaj u izbornom postupku sudija koji su izabrani na period od tri godine*
Sudije prema važećem pravnom okviru, Narodna skupština na predlog VSS bira na inicijalni period od 3 godine. Posle čega ih na doživotnu funkciju bira VSS. Ako se zadrži ovakvo rešenje da se sudije prvi put biraju na period od tri godine, njihova uloga treba da se razjasni u smislu njihove podobnosti da glasaju i kandiduju se za izbor u VSS. Međutim, s obzirom na mišljenje da takve sudije nemaju nezavisnost i nepristrasnost prema međunarodnim i regionalnim standardima, trebalo bi razmotriti napuštanje ove prakse da se sudije prvi put biraju na ograničeni vremenski period.

Uloga Narodne skupštine u izbornom procesu

- *Izmeniti Ustav u vezi sa postupkom za imenovanje članova VSS.* Treba preispitati ulogu Narodne skupštine. Njeno trenutno široko učešće čini sastav VSS podložnim kontroli i uticaju Narodne skupštine, što podriva načelo podele vlasti. Ova preporuka je u skladu sa sličnim preporukama Venecijanske komisije i GRECO i jednako se odnosi na DVT i VSS. Buduće izmene Ustava treba da budu usmerene na eliminisanje uticaja Narodne skupštine na rad VSS. Sudije članovi treba da čine većinu.

- *Izmeniti pravni okvir u vezi sa postupkom u Narodnoj skupštini za izbor članova VSS.* Trenutno pravni okvir ne sadrži rokove kada Narodna skupština mora da odluči o kandidatima. Ne postoje procedure za postupanje ako Narodna skupština odbije predlog izabranog kandidata.

- *Detaljnije urediti izborni postupak za ostale izborne članove.* Izbori za ostale izborne članove VSS nisu regulisani zakonom. Advokat i profesor treba da budu izabrani putem transparentnog postupka zasnovanog na objektivnim kriterijumima

Pravila za sticanje statusa kandidata

- *Izmeniti pravni okvir kojim bi se održavanje sednica svih sudija o eventualnoj podršci kandidatima učinilo obaveznim.* Na ovaj način bi se sve sudije uključile u postupak.

- *Jasno utvrditi način na koji sednica predlaže kandidata, kao i pravila o tome kada i kako sednica dobija saglasnost sudije koga želi da predloži ako nije iz istog suda.*

- *Jasno odrediti kako se na sednici svih sudija utvrđuje kvorum.* Trebalo bi da postoje precizna pravila u vezi sa kvorumom neophodnim da bi se obezbedilo pravilno glasanje kandidata kada sudije izabrane na tri godine ne učestvuju na sednicama.

Pitanja o kandidaturi i kampanji

- *Pojasniti pravni okvir u vezi sa tim da li se jedan kandidat može prijaviti na dve različite glasačke liste.* To je moguće samo ako se neko istovremeno kandiduje za listu svog stepena i vrste i za autonomnu pokrajinu. Ova situacija se mora detaljnije urediti.

- *Pravila kampanje treba dodatno urediti.* Da bi kandidati mogli bolje da predstavljaju svoje programe svojim kolegama beneficije poput plaćenog odsustva, nadoknade putnih troškova i slično pomogle bi kandidatima da podignu svest o svojim programima i načinu na koji će služiti svojim kolegama. Drugi način za povećanje vidljivosti kandidata mogao bi biti kroz podsticanje upotrebe društvenih mreža i internet platformi koje su dostupne svim biračima. Ove inicijative takođe mogu pomoći u upoznavanju kolega iz drugih geografskih područja sa programom i time potencijalno doprineti raznovrsnijoj geografskoj zastupljenosti u VSS. Vremenski okvir kampanje je takođe vrlo kratak i ne daje kandidatima dovoljno vremena za putovanja i predstavljanje programa.

Nedostatak propisa o upravnom sporu u vezi sa postupkom izbora

- *Razraditi pravila o postupku pred Upravnim sudom.* Ne postoje posebne odredbe u vezi sa delotvornim pravnim lekovima pred Upravnim sudom. Trenutno ne postoje pravila o vremenskom okviru u kojem upravni sud mora da postupa i odlučuje. Ovaj pravn nedostatak mogao bi potencijalno dovesti do značajnih kašnjenja u izbornom postupku.

ZAKLJUČAK

Uopšte uzev, proces izbora članova VSS iz reda sudija bio je transparentan, organizovan i sproveden u skladu sa pravnim okvirom u Republici Srbiji koji je uglavnom u skladu sa međunarodnom i regionalnom dobrom praksom. Posmatrači su primetili nekoliko manjih nedostataka u pogledu praznina u zakonodavstvu i nesigurnosti ili nedoslednosti u primeni određenih postupaka. Implementacija preporuka iz ovog izveštaj unapredila bi transparentnost i pravičnost izbornog procesa. Misija OEBS-a u Srbiji spremna je da nastavi da podržava napore srpskih vlasti usmerene na reformu pravosuđa u skladu sa preporukama ovog izveštaja i OEBS-ovim obavezama.